

РОЛЬ ПРИКМЕТНИКІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ КОМУНІКАТИВНІЙ ПІДГОТОВЦІ

ADJECTIVES IN PROFESSIONAL COMMUNICATION TRAINING

Романчук О.В.,

orcid.org/0000-0001-8215-9741

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри української та іноземних мов

Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського

Коваль Р.С.,

orcid.org/0000-0001-9284-7505

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української та іноземних мов

Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського

Свищ Л.О.,

orcid.org/0000-0002-4360-9700

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри української та іноземних мов

Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського

У статті проаналізована роль прикметників у професійній комунікативній підготовці студентів спеціальності І7 Терапія та реабілітація. Дослідження проведене на основі праці «Методичні вказівки для самостійного вивчення української термінології медицини та реабілітації» (2024), опублікованої авторами. Сьогодні вона активно використовується у навчальному процесі студентів факультету терапії та реабілітації Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського під час вивчення дисциплін «Латинська мова та медична термінологія» та «Українська мова за професійним спрямуванням». Один із параграфів спрямований на засвоєння прикметників, які функціонують в українській медичній термінології та є її важливою складовою. Виявлено, що прикметники застосовуються для опису та характеристики місць, засобів, методів і способів діагностики, обстеження, тестування, лікування, реабілітації, відновлення та профілактики; медикаментів; процесів та станів; розладів й хвороб; вікових та життєвих особливостей. Вони також активно використовуються в анатомічній термінології української мови, куди потрапили, як правило, з латинської та грецької. Для студентів передбачені завдання пояснити етимологію та дати визначення прикметників; обрати 15 прикметників та утворити з ними термінологічні словосполучення; підібрати антоніми до запропонованих прикметників; виписати з наукових джерел приклади вживання 5 прикметників. Усі запропоновані завдання спрямовані на те, щоб фахівець спеціальності І7 Терапія та реабілітація, яка сьогодні активно розвивається та є однією з найзатребуваніших в Україні, вмів взаємодіяти з пацієнтом і створювати для нього максимально можливі результати лікування, реабілітації або ж перекваліфікації. Саме тут на перший план виходять комунікативні навички такого фахівця, які передбачають ґрунтовні знання медичної термінології та уміння їх застосовувати у правильному контексті діагностично-лікувально-реабілітаційного процесу. Перспективи подальших досліджень стосуватимуться вивчення термінів для найменування галузей та напрямів сучасної медицини та реабілітації.

Ключові слова: комунікативні навички, термінологія, прикметник, українська мова, латинська мова, терапія та реабілітація.

The article analyses the role of adjectives in the professional communicative training of students in specialty I7 Therapy and Rehabilitation. The research is based on the work «Methodological guidelines for independent study of Ukrainian terminology in medicine and rehabilitation» (Lviv, 2024), published by the authors. Today, it is actively used in the educational process of students of the Faculty of Therapy and Rehabilitation of the Ivan Bobersky Lviv State University of Physical Culture when studying the disciplines «Latin Language and Medical Terminology» and «Ukrainian Language for Professional Purposes». One of the paragraphs is aimed at learning adjectives that function in Ukrainian medical terminology and are an important part of it. It has been found that adjectives are used to describe and characterise places, means, methods and ways of diagnosis, examination, testing, treatment, rehabilitation, recovery and prevention; medicines; processes and conditions; disorders and diseases; age and life characteristics. They are also actively used in the anatomical terminology of the Ukrainian language, where they usually came from Latin and Greek. Students are asked to explain the etymology and give definitions of adjectives; select 15 adjectives and form terminological phrases with them; find antonyms for the proposed adjectives; write down examples of the use of 5 adjectives from scientific sources. All of the proposed tasks are aimed at ensuring that specialists in the field of I7 Therapy and Rehabilitation, which is currently actively developing and is one of the most sought-after in Ukraine, are able to interact with patients and achieve the best possible results in terms of treatment, rehabilitation or retraining. This is where the communication skills of such specialists come to the fore, requiring a thorough knowledge of medical terminology and the ability to apply it in the correct context of the diagnostic, treatment and rehabilitation process. Prospects for further research will focus on studying terms for naming fields and areas of modern medicine and rehabilitation.

Key words: communication skills, terminology, adjective, Ukrainian language, Latin language, therapy and rehabilitation.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Реформи в галузі охорони здоров'я, які відбуваються в Україні, пред'являють нові вимоги до фахівців з фізичної терапії, ерготерапії. Відповідно, об'єктивно зростає значення розвитку професіоналізму цих фахівців і підвищення їх конкурентоспроможності. На сучасному етапі розвитку суспільства фізична терапія є освітньо-професійною галуззю, що швидко розвивається в усіх країнах, в тому числі в Україні. Зважаючи на гостру потребу держави у фахівцях з фізичної терапії, ерготерапії, вища освіта за цією спеціальністю має перспективи для подальшого розвитку [6, с. 30].

Однією зі складових якісної підготовки відповідного фахівця є його комунікативні навички, які передбачають ґрунтовні знання медичної термінології та уміння їх застосовувати у правильному контексті під час діагностично-лікувально-реабілітаційного процесу. Роль комунікації полягає не лише в передачі медичних знань, але й у створенні атмосфери довіри, емпатії та мотивації, що значною мірою сприяє позитивним результатам лікування [1, с. 315].

Формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти розглядається як неперервний та цілеспрямований процес оволодіння професією фізичного терапевта шляхом забезпечення якісної професійної підготовки студентів, побудови власної освітньої траєкторії, розвитку ціннісного та відповідального ставлення до професійного становлення та набуття професійної майстерності в сфері охорони здоров'я [6, с. 76].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування комунікативної компетентності фізичних терапевтів розглянуті у працях українських науковців. Тетяна Гусева проаналізувала психологічні особливості формування комунікативної компетентності у студентів, котрі в майбутньому працюватимуть фізичними терапевтами. Вона зазначила, що специфіка професійного спілкування фізичних терапевтів включає вербальні та невербальні аспекти взаємодії, емпатію, здатність долати бар'єри комунікації [1]. Інна Мезенцева, Ольга Павлович та Валентина Ярликowa визначили ключові особливості комунікації з пацієнтами при наданні реабілітаційних послуг. На їхню думку, у процесі взаємодії з пацієнтом фізичний терапевт може використовувати як вербальну, так і невербальну комунікацію. Науковці виокремили основні бар'єри, що можуть перешкоджати вербальному чи невер-

бальному спілкуванню між терапевтом і пацієнтом, акцентуючи на тому, що для фахівця в галузі фізичної реабілітації (терапії) вагоме значення має комунікативна компетентність, оскільки під час виконання своїх професійних обов'язків йому доводиться безпосередньо комунікувати з різними людьми, використовуючи вербальні та невербальні засоби комунікації, уміти встановлювати контакт, вести бесіду з пацієнтом, слухати його тощо [7].

Докторська дисертація Юлії Копчинської присвячена теоретичним і методичним особливостям формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти [6]. Підручник «Фахова мова медика» (2002) має на меті «задовольнити запити викладачів української мови вищих медичних закладів освіти» [2]. Мову подано в практичному аспекті, акцент зроблено на її комунікативній функції. Підручник допомагає розширити лексичний, термінологічний запас медичних працівників. У ньому також проаналізовано мовленнєвий етикет, який становить підґрунтя професійного формування лікаря [2].

У підручнику «Комунікативні навички лікаря» розглянуті питання професійної комунікації лікаря з пацієнтом, родиною хворого, у медичному середовищі (з колегами); чинники, що впливають на встановлення та підтримання контакту з пацієнтом у процесі лікувально-діагностичної взаємодії, достатнього для досягнення лікувальних цілей; тактика та стратегія у типових ситуаціях лікувально-діагностичної взаємодії, у тому числі коли пацієнти мають особистісні особливості, демонструють ознаки психічного стресу, неадаптивну поведінку; шляхи профілактики та подолання медичних конфліктів; принципи спілкування з родиною хворого; організації робочого часу лікаря з позицій тайм-менеджменту, значення професійного розвитку та психологічних компетенцій для виконуваної діяльності; шляхи та засоби профілактики професійної дезадаптації та емоційного вигорання [5].

Науковці також проаналізували роль епонімів й топонімів у професійній комунікативній підготовці студентів спеціальності І7 Терапія та реабілітація [8], особливості викладання медичної термінології для них [11], українські медичні аббревіатури [10; 12], розглянули структурні особливості терміна реабілітації [3] та провели зіставне дослідження термінів на позначення понять фізичної і медичної реабілітації у французькій та українській мовах [4].

Мета роботи полягає в аналізі ролі прикметників у професійній комунікативній підготовці студентів спеціальності І7 Терапія та реабілітація.

Виклад основного матеріалу. Кожна професія, що передбачає взаємодію в системі «людина – людина», ґрунтується на навичках спілкування. Якщо ж говорити про медицину і взаємодію медичного персоналу з пацієнтами, то розуміння, усвідомлення, навчіння й опанування цих навичок стає вельми значущим, а подекуди й вирішальним у подальшій реалізації власної фаховості: у діагностиці, формуванні прихильності, а саме у варіанті терапевтичного альянсу, лікуванні й реабілітації [5, с. 6].

Реабілітація – це відновлення хворих та осіб з інвалідністю, яке здійснюється за допомогою медичних, психологічних, педагогічних, професійних та інших заходів, з метою їхнього повернення до звичайного життя і праці, або, за необхідності, перекваліфікації та соціальної реінтеграції [4, с. 19].

Терміносистема реабілітації охоплює терміни з медичної та соціально-психологічної реабілітації, фізичної реабілітації / терапії та ерготерапії, які стосуються чотирьох умовних груп: вад, порушень і захворювань, що впливають тим чи іншим чином на життя та діяльність особи; тестів, шкал і класифікацій, за допомогою яких їх діагностують; засобів і методів реабілітації та функціонального відновлення; найменування фахівців цієї сфери [4, с. 57].

Ефективна комунікація – це довіра до лікарів й участь пацієнта в терапевтичних діях і реабілітації, це створення мети «життя без хвороби», мотивація до зміни якості життя на краще навіть у ситуації недосягнення патогенетичного вирішення (повне одужання) проблеми пацієнта [5, с. 6]. Комунікативні навички в медицині мають багато спільного щодо різних фахів та напрямків, але в кожній медичній спеціальності є свої особливості [5, с. 7].

У 2024 році автори цієї статті опублікували методичні вказівки із завданнями, спрямованими на самостійне вивчення основ української медичної термінології студентами спеціальності І7 Терапія та реабілітація [9]. Сьогодні ця праця активно використовується у навчальному процесі студентів першого курсу факультету терапії та реабілітації під час вивчення дисциплін «Латинська мова та медична термінологія» та «Українська мова за професійним спрямуванням» у Львівському державному університеті фізичної культури імені Івана Боберського. Комунікативні навички фізичних терапевтів передбачають

знання норм сучасної української літературної мови, вільне володіння грамотною та правильною державною мовою [7, с. 64].

Один із параграфів праці спрямований на засвоєння прикметників, які функціонують в українській медичній термінології та є її важливою складовою. Студенти повинні пояснити етимологію та дати визначення прикметників; обрати 15 прикметників та утворити з ними термінологічні словосполучення; підібрати антоніми до запропонованих прикметників; виписати з наукових джерел приклади вживання прикметників [9, с. 29–35].

Розглянемо детальніше роль прикметників у медицині та реабілітації. Вони широко використовуються в анатомічній термінології української мови, куди потрапили, як правило, з латинської та грецької: *абдомінальний; акроміальний; альвеолярний; апікальний; артеріальний; базальний; букальний; венозний; вентральний; вертебральний; вісцеральний; гематологічний; гепатобілярний; дентальний; дермальний; дорсальний; дуоденальний; ентеральний; інтестинальний; капілярний; кардіоваскулярний; каудальний; костальний; кохлеарний; краніальний; максилярний; мандибулярний; назальний; окципітальний; парієтальний; плантарний; пульмонологічний; ректальний; ренальний; сагітальний; сакральний; скапулярний; спінальний; торакальний; феморальний; цервікальний; церебральний* тощо.

Прикметники застосовуються також для означення:

1) Лікарських засобів: *анальгетичний; антигістамінний; антидотний; антипіретичний; антисептичний; бустерний; гемостатичний; дезінфекційний; діуретичний; імунодепресивний; медикаментозний; протизапальний; психотропний; седативний* тощо.

2) Методів, засобів і місць діагностики, обстеження, лікування й тестування, реабілітації: *амбулаторний; бальнеологічний; біонічний; валідний; госпітальний; діагностичний; етіологічний; клінічний; лабораторний; реабілітаційний; реконструктивний; санований; ультразвуковий; ультрафіолетовий* тощо.

3) Станів: *адаптивний; адиктивний; анаеробний; аутогенний; вірусний; інкубаційний; інкурабельний; курабельний; латентний; летальний; неоперабельний; операбельний; термінальний; торпідний; хронічний; циклічний; щадний* тощо.

4) Розладів й хвороб: *анафілактичний; астеничний; атерогенний; біполярний; бронхоектатичний; висипний; гіпертонічний; гіпоксичний; гіпотонічний; девіантний; дегенеративний;*

депресивний; дефективний; доброякісний; ентеровірусний; епідеміологічний; еритематозний; злаякісний; імуносупресивний; інсомнічний; інтеркурентний; інфекційний; інфламаторний; калькульозний; киловий; клишоногий; коморбідний; контагіозний; коронавірусний; нозокоміальний; онкогенний; оперізувальний; пандемічний; патологічний; продромальний; ремітуючий; судомний; токсичний; тромбоемболічний; туморальний; фебрильний; цирозний; цитомегаловірусний тощо.

5) Предметів і процесів: вербальний; візуальний; геморагічний; дисемінований; екзогенний; експіраторний; ендогенний; застійний; інвазивний; інклюзивний; інспіраторний; інтенсивний; когнітивний; когортний; корегуючий; локалізований; локальний; мануальний; мобільний; ноцицептивний; ольфакторний; орфанний; паліативний; пальпабельний; перкутанний; пероральний; превентивний; сенсорний; спорадичний; тактильний; ургентний тощо.

6) Вікових та життєвих особливостей: біогенний; вітальний; геріатричний; гестаційний; ембріональний; інтранатальний; натальний; перинатальний; постнатальний; премортальний; пренатальний; пубертатний; ювенільний тощо.

Як бачимо, прикметники становлять значну частину термінології медицини та реабілітації. Хвора людина звертається до медиків та очікує від спілкування з ними розуміння, що з нею відбувається, вона має потребу та прагне отримати фахову пораду, розраду та душевне заспокоєння. Взаємодія лікаря та пацієнта, яку можна позначити як консультацію, діагностичний та лікувальний огляд, це не лише лікувальна взаємодія в істинному значенні цих слів, але одночасно – психологічна потреба будь-якої людини, у якої щось трапилося зі здоров'ям, виговоритися, почути

професійну думку, заспокоїтися, зменшити свій страх та тривогу, привести свій душевний збурений стан хоч в якусь рівновагу [5, с. 12].

Професійна спрямованість навчання та висока мотивація студентів – інтерес до професії та бажання самовдосконалюватися значно підвищують ефективність формування комунікативних навичок. Також вагомою у формування комунікативних навичок є практика студентів-фізичних терапевтів. Реальні ситуації взаємодії з пацієнтами дозволяють їм вчитися налагоджувати контакт, виявляти емпатію та застосовувати техніки активного слухання [1, с. 320]. «Методичні вказівки для самостійного вивчення української термінології медицини та реабілітації» (Львів, 2024) [9] покликані збагатити та удосконалити професійний словниковий запас майбутніх фізичних терапевтів та ерготерапевтів.

Висновок. Прикметники є невід'ємною складовою термінологічної системи мови. У медичній термінології вони застосовуються для опису та характеристики місць, засобів, методів і способів діагностики, обстеження, тестування, лікування, реабілітації, відновлення та профілактики; медикаментів; процесів та станів; розладів й хвороб; вікових та життєвих особливостей, а також активно використовуються в анатомічній термінології.

Фахівець спеціальності І7 Терапія та реабілітація, яка сьогодні активно розвивається та є однією з найзатребуваніших в Україні, повинен вміти взаємодіяти з пацієнтом і створювати для нього максимально можливі результати лікування, реабілітації або ж перекваліфікації. Саме тут важливу роль відіграють його професійні комунікативні навички.

Перспективи подальших досліджень стосуватимуться вивчення термінів на позначення галузей та напрямів сучасної медицини та реабілітації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гусєва Т. Психологічні особливості формування комунікативної компетентності у студентів – фізичних терапевтів. Психологічні травелоги. Вип. 4, 2024. С. 314–323. <https://doi.org/10.31891/PT-2024-4-30>.
2. Золотухін Г. О., Литвиненко Н. П., Місник Н. В. Фахова мова медика: [підручник]. Київ: Здоров'я, 2002. 392 с.
3. Коваль Р. Вимоги до терміна реабілітації. Contemporary issues in philological sciences: experience of scholars and educationalists of Poland and Ukraine: Conference Proceedings (Lublin, 28–29 April, 2017). Lublin, 2017. pp. 91–94.
4. Коваль Р. Терміни на позначення понять фізичної і медичної реабілітації у французькій та українській мовах: дис. ... к-та філол. наук: 10.02.17 / Коваль Ростислав Семенович. Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2019. 231 с.
5. Комунікативні навички лікаря: підруч. для студ. вищих мед. навч. закл. та фахівців практ. мед. / О. Чабан, О. Хаустова, І. Коваль та ін.; за заг. ред. О. Чабана. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ, 2021. 429 с.
6. Копочинська Ю. Теоретичні і методичні засади формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Копочинська Юлія Володимирівна. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, 2021. 565 с.

7. Мезенцева І., Павлович О., Ярликова В. Особливості комунікації фізичного терапевта з пацієнтами при наданні реабілітаційних послуг. *Rehabilitation and Recreation*, 12, 2022. С. 60–66. <https://doi.org/10.32782/2522-1795.2022.12.8>.
8. Романчук О., Данилевич М., Коваль Р., Свищ Л. Епоніми й топоніми у професійній комунікативній підготовці студентів спеціальності І7 Терапія та реабілітація. *Інноваційна педагогіка*, 2025. Інноваційна педагогіка. Вип. 82, Т. 2, 2025. С. 39–45. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/82.2.7>.
9. Романчук О., Данилевич М., Коваль Р., Свищ Л. Методичні вказівки для самостійного вивчення української термінології медицини та реабілітації. Львів: Видавництво «Компанія «Манускрипт»», 2024. 52 с.
10. Романчук О., Коваль Р. Особливості медичних аббревіатур в українській мові. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 57, Т. 3, 2022. С. 153–159. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/57-3-24>.
11. Романчук О., Коваль Р., Свищ Л. Особливості викладання медичної термінології для студентів спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія в закладах вищої освіти України. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 60, Т. 3, 2023. С. 248–255. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-3-40>.
12. Українські медичні аббревіатури: словник-довідник / Ф. Музика, О. Романчук, М. Данилевич, Р. Коваль, Г. Макух. Львів: Компанія «Манускрипт», 2023. 108 с.